

Susana Minguell

HAUSTURATIK INDARRA

HAURTZAROAN JASANDAKO SEXU ABUSUAK AUZI POLITIKOA DIRA

Filosofia ikasten hasi bezain laster interesatu zitzaion kontrolaren eta boterearen gaia. Nola gizarteak, zuzenean zein zeharka, norbanakoon bizitzak nahieran mugatzen dituen. Noraino garen ala ez garen geure erabakien jabe eta nola berreskuratu kendu diguten boterea. Gerora, haurtzaroan jasandako sexu abusuek utzitako zauriak osatzeko prozesuan, bere gorputzaren iragazkitik pasa zituen gogoetok. Ikasitakoa partekatzeko atera zuen *Palabras dislocadas* liburua (Editorial Descontrol, 2019). errezitaldien eta ikastaroen bidez.

 MIREN ARTETXE SARASOLA DANI BLANCO

Filosofia ikasi zenuen, diozunez, zure familiaren ikararako.

Bai. Hura izualdia. Ez zuen lanerako balio! Hain justu niri horregatik iruditzen zitzaidan interesgarria. Pentsatzen nuen produkziara bideratu gabeko ikasketetan ezagutza bere soilean emango zigutela. Purutasun hori bilatzen nuen. Noski, ez zen horrela izan. Baina hogeitaz urte nituen, zer nahi duzu. Baina merezi izan zuen, asko pentsarazi zidalako gizartea antolatzeke moduz. Botereaz. Mugez. Garai hartan bi gauza gertatu ziren aldi berean: Michel Foucault ezagutu nuen, eta psikiatria zentro batean hasi nintzen lanean. Foucaultek azaltzen zuen nola botere politiko eta

ekonomikoak kontrolatzen gaituen, geu ohartu gabe, nolabait adostutako eta onartutako bizikidetzara-arauekin bidez, funtsean, diziplinan oinarritutako gizarte bat sortuz. Horretarako osasun zentroetako adibidea erabiltzen zuen, eta hara non, 23 urterekin psikiatria zentro batean hasi nintzen lanean, begirale gisa, larrialdi zerbitzuan, gauez. Oso esperientzia *heavy*. Eta noski, Foucaultek ni jaio aurreko errealtateaz deskribatzen zuen guztia zegoen han.

Zelatatzeaz eta zigortzeaz mintzo zen bera.

Hori bera. Nola ezarian kontrola daitekeen jendea. Errespetuaren ideiak ema-

ten zidan atentzioa, esaterako. Errespetu falta izan liteke zentro psikiatriko batean arkatx bat amorrutik lurrera botatzea. Eta une jakin batean pertsona bati hori egiten ez uztea oso bortitza izan liteke. Aldiz, errespetu falta arkatza bota duenarena da, eta, beraz, zigorra merezi du. Nik lan egiten nuen lekuan oso harro zeuden –eta lau haizetara esaten zuten– ez zutela jendea lotzen, baina gero neuroleptikoak ematen zizkieten gelditu egon zitezkeen. Gauza bera da. Zibikotasuna eta bortizkeria eza ez da gauza bera. Zentro psikiatrikoetatik kanpo ere gauza bera gertatzen da. Kartzeletako eta psikiatrikoetako hormen atzean horma gehiago daude. Gogorrena ez dira debeku espli-

Susana Minguell Alonso

BARTZELONA, 1983

Filosofoa eta idazlea. Bere bizi-pen propioetatik abiatuz, biktima roletik at, haurrei egindako sexu abusuen tabuaz mintzo da. Tabu handi baten korapiloa askatzeko baliagarri izan daitezkeen hari-muturrak jartzen ditu bistan. Nahi duenak tira egin dezan.

zituak ala kontrol poliziala, baizik eta zeharkako kontrola, zibismoaren bandera astinduta egiten den hori.

Gogotik eragin zidan esperientzia hark. Pentsa, zentro hartatik neu ere diagnostiko batekin atera nintzen: depresio grabea. Oso sintomatikoa izan zen. Psikiatrak esan zidan 25 urte nituela eta ezin nuela horrela jarraitu. Antidepresiboak eman zizkidaten eta tabernan hasi nintzen lanean. Eta bestalde, Antropologia eta Kartzelari buruzko Bulego Soziala kolektiboan parte hartzen hasi nintzen.

Orduan sartu zen abusuen gaia zure bizitzan?

Urte askoan zehar, gauez ateratzean ez bageunden espazio seguruetan, giro normatiboan, alegia, oso babesgabe sentitzen nintzen. Eraso nindute-la sentitzen nuenean, eraso egiten nuen. Oso bortizki. Eta 28 urte nituela, pisukideak esan zidan begiratzeko hori. Nire erantzunak neurritz kanpokoak zirela. Ordurako banekien zerbait bazegoela nire baitan. Oroitzapenak etortzen hasiak zitzaizkidan. Bortxaketa baten irudiak. Izan ere, armairutik atera nintzenean hori izan zen lehen erantzuna. Bortxaketa bat. 18 urte eta 3 hilabete nituen. Oso iluna zen oroitzapenen kontu hori. Gogoratzen nituen irudiak, baina emozioak ez zitzaizkidan heltzen. Gogoratzean ikusi baino ez nuen egiten. Ez nuen ezer ulertzen. Gehiegi zela sentitu nuen. Eta alde batera utzi nuen hura. Mila kontutan sartu nintzen buru-belarri, eta berriz ere ahaztu nuen kontua.

Baina denborak aurrera egin ahala, berriz ere irudiak etortzen hasi zitzaizkidan. Eta irudiekin batera sentimenduak. Hura izugarria izan zen. Lehertu egin nintzen. Nire gorputzak dena berreskuratu zuen. Berriz sentitu nituen haurra nintzela egin zizkidaten laztan nazkagarri haiek, esan zidatena... dena. Zeren noski, tratu txar fisikoak ez ezik psikologikoak ere badaude -abusuaren beraren tratu txar psikologikoaz gain-. Lan egiteari utzi behar izan nion. Dena utzi behar izan nuen. Psikologoarenera joan nintzen, berriz ere antidepresiboak eman zizkidaten... eta hor prozesu bat hasi zen. Prozesu luze eta gogorra.

Idazteak egin omen zizun on.

Pixkanaka-pixkanaka, dena gogoratzeraz heldu nintzen. Bizitakoa eta sentitutakoa. Ahotsak entzuten nituen, aspaldi gertatutakoak sentitzen nituen... Ez nekien horrekin zer egin. Txikitatik idatzi izan dut, eta garai hartan pentsatzen nuen guztia idazten hasi nintzen. Burura zetorkidan edozer. Botaka egin nahi nuen, alde batetik, eta ulertu egin nahi nuen, bestetik. Eta idazteak asko lagundu zidan. Idazteak, eta laneko baja hartu ahal izateak. Oso prekarioa nintzen, baina horretarako aukera izan nuen, zorionez. Eta urtebete baino gehiago eman nuen topera, idazten. Husteko ez ezik nire burua berrirakurtzeko aukera eman zidan horrek. Poema pilo bat idatzi nituen. Eta auto-erretretatuak egin ere bai. Argazkiak erabili nituen nire burua ikusten laguntzeko. Eta prozesu horretan nire burua nire bizitzaren erdigunean jarri nuen berriz. Ulertu nuen prozesu sakon batean murgilduta nengoela. Poemak irakurriz ulertu nuen prozesua bera ez zela lineala. Ez nuela beti gai berdinez hitz egiten.

Batzuetan emozio batek hartzen zuela gaina eta beste batzuetan beste batek... baina bazeudela halako ardatz batzuk. Eta lau bloketan banatu nituen idatzia eta argazkiak. Amnesia tenporala, isiltasuna, haustura eta indar unea.

Amnesiaren ondoren, isiltasuna.

Amnesiaren osteko fasean isiltasunari bueltaka aritu nintzen etengabe. Isiltasunari eta erruduntasun sentimenduari. Konturatzen zarelako isilik egon zarelara; zure barru-barruan bazenekiela eta isilarazi duzula zure baitan, eta baita besteei ere. Eta errudun sentitzen zara. Pixkanaka ulertu nuen horretan ere ez nuela nik ardurarik. Biziraupen estrategia bat dela amnesia bera. Haurtzaroan bizitako sexu abusua mugaspegiak direla. Kontzienteki edo inkontzienteki halako egoera baten aurrean badakizu zure integritate fisikoa arriskuan dagoela. Eta horren aurrean ahal duzuna egiten duzu. Ez gehiago. Eta edozer egingo duzu bizirauteko. Ahaztu, besteak beste.

Baina ohartzen zara ez zarela isildu den bakarra. Beste batzuk ere isildu direla. Izan ere, haurtzaroko abusu se-

xualen kontua ulertzen dugu biktima eta abusatzailearen arteko erlazio eskusibo bat bezala. Baina ez da horrela. Egitura oso bat dago abusuak sostengatzen eta baimentzen dituen. Eta horretaz konturatzeak eraman ninduen hausturara.

Zer aldatzen da haustura une horretan?

Haustura hura gertatu zenean utzi nion nire buruari obsesiboki galdetzeari, zergatik ni, zergatik niri, nolatan utzi nion, nolatan egon naiz isilik... Ohartu nintzen fokua galdera horietan jartzen banuen berriz indartuko nituela bere autoritatea eta nire erruduntasuna. Ez du zertan zergati bat egon.

Esperientzia bat izan zen. Gertatu zen eta kito. Eta hortik ulertu nitzakeen hainbat gauza. Gauetan zergatik erantzuten nuen hain bortizki erasoan aurrean, esaterako. Edo nire momentu batzuetako mututasuna edo paralisia nondik zetorren. Ispilu baten aurrean jartzea izan zen. Hau ere banaiz ni. Esperientzia nazkagarri hori jasan nuen. Halaxe da. Eta orain zer egingo dut horrekin? Berez, saihetsezina da neurri batean horrek zure bizitza definitzea. Nik nire hitzaldi eta ikastaroetan gai hau jorratzen badut abusuak bizi izan nituelako da. Baina nik erabaki dut, ahal bezainbat, nola definituko nauen esperientzia hark.

Eta indar unean, liburua argitaratu zenuen?

Bai. Beste nonbait kokatu beharra nukan. Bizitakoa beste nonbaitetik irakur-

tzeko eta kontatzeko beharra. Liburua argitaratzea salaketa publiko egiteko modu bat izan zen. Abusuen gaiari ikusgarritasuna emateko eta hori bizi izan duen pertsonak senti dezakeena azaltzeko modu bat. Ekintza politiko gisa ulertzen dut nik, ez testigantza gisa. Biktima roletik kanpo kokatzeko ariketa bat izan zen.

Zergatik biktima roletik kanpo kokatzeko behar hori?

Abusuak jasan ditut eta beraz, biktima naiz. Eta behar dut horren errekonozimendua. Baina rol horrek muga hertsia ditu. Eta batzuetan ez dago modurik hortik ateratzeko eta epe luzera ez da leku bizigarria. Kontua da biktima roletik ateratzen bazara are gehiago baztertzen zaituztela. Biktima kategoriak, kategoria sozial guztiek bezalaxe, homogeneizazioa sortzen du. Haur batez abusatzea izan daiteke fisikoki ukitzea, baina baita film pornografiko bat ikusaraztea ere, edo beste norbaiten bortxaketaren lekuko egitea... Mila abusu mota daude, eta bakoitza bizitzeko mila modu. Baina biktima zaren unetik, badirudi magma erraldoi baten parte zarela, eta magma horren parte diren pertsona guztiek bizi izan dugula gauza bera, modu berean. Berdin sentitzen dugula eta behar berdina ditugula. Eta hori, interpretazio bat izatetik eskakizun bat izatera pasatzen da. Orduan, ez baduzu patroil horrekin bat egiten, zure hitza zalantzan jarriko da.

#MEETOINCEST

"Orain dela urtebete #MeeToInceste fenomeno gertatu zen Frantzian. Jendea Twitter bidez haurtzaroan jasandako abusuak kontatzen hasi zen eta sekulako zalaparta sortu zen. Horrek gaur egungo feminismoaren gorakadari erantzuten dio, baina baita fribolizazio bati ere. Badago hala-ko isiltasuna hausteko eskaera bat. "Hautsi isiltasuna! Hautsi isiltasuna!" Ez da justua abusuak jasan dituztenengan jartzea isiltasuna haustearen ardura. Pertsona batek isiltasuna hausten du babestuko duen inguru bat daukanean. Nik hautsi nuenean inguru bat nuen. Babesa neukan. Baina internetez, berez, hauste horrek ez du sare erreala bat bermatzen. Eta amorru pixka bat ere ematen dit jendea hitz egitera bultzatze horrek. Isiltasuna haustea nahi duzue? Hautsiko dugu. Haurtzaroan abusuak jasan ditugun guztiek kontatuko dugu gertatu zitzaiguna. Ados. Orain esan: uste duzue zuek jasan ahal izango duzuela? Gizarteak eutsiko diola horri? Isiltasuna hautsi eta kito? Hitz egitea ez da nahikoa".

AMORRUA

"Amorrua kriminalizatuta dago, baina niretzat oso baliagarria izan da eta da. Espiritualtasunaren merkantilizazioaren garaian, gatazka, agresibitatea, gaizki ikusita daude, baina oso emozio sana da amorrua. Nire poema eta errezitaldietan abiapuntuak asko du amorrutik. Hasten naitzanean, nire ahotsak, nire gorputzak eta nire hitzek ez dute bat egiten jendeak biktimaz duen irudiarekin. Eta deserosotasuna eragiten du horrek. Eta horixe da interesatzen zaidana. Amorrutik idatzi nuen liburua, amorrua erabiltzen dut errezitaldietan, eta amorru horrek entzuleengan deserosotasuna eragitetik aldaketarako aukerak sortzen dira. Ikuspegi analitiko ere beharrezkoa da haurtzaroko sexu abusuen irakurketa politikorako. Baina batak ez du bestea kentzen, eta nire tailerretan biak lantzen ditut batera".

Izena galtzeaz gain, biktimak ahotza ere galtzen du, ez bada testigantza moduan azaltzeko zehatz-mehatz zein gauza izugarri egin zizkioten. Biktima gisa zugandik jarrera jakin batzuk espero dira. Biktima jarrerak. Ezin duzu zure amorrua agresibitate bidez adierazi. Ezin duzu alai egon. Parrandan ibili. Triste egon behar duzu. Apal. Ahul. Isilik. Bortxaketa kasuetan bezalaxe.

Ez dut esan nahi biktima rolari uko egin behar diogunik eta bortxaz atera behar dugunik rol horretatik. Abusuak jasan dituzten pertsonak egin dezatela nahi eta ahal dutena. Besteek dute egitekoa honetan. Pentsatzeko modua aldatzeko. Haien buruari galdetzeko biktimei erre-konozimendua ematen dietenean nondik ari diren, parez pareko harreman batetik ala sorbalda gainetik, eta distantziatik.

Zaila da tabua den zerbaitekiko hurbil sentitzea.

Bai. Horregatik da beharrezkoa tabua lehertzea. Haurrei egindako abusuak izugarrikeriatzat jotzen dira, baina izugarrikeria baino gehiago, onartzen eta baimentzen den zerbaite da. Ikuspegi morala errazegia da, eta batez ere, ez du ekarpen handirik egiten. Haurrei egiten zaizkien

abusuak problema politiko bat dira. Osasun publikoko arazo bat. Moralki baino aztertzen ez baditugu ez ditugu haurrei egindako sexu abusen oinarrian dauden mekanismo sozialak ulertuko, gizarte honetako harreman modu batzuekin lotuta daudenak. Kontua ez da gizakiak eta munstroak bereiztea. Kontua da ulertzea nola gizarte batek sortzen dituen norbanako batzuk haurrei abusuak egiten dizkietenak. Abusatzaila dago eta pertsona normalena izan daiteke. Gauden auzo honetan bertan biziko dira hainbat.

Tabua da, baita ere, haurrei egindako abusuez hizketan hasten bagara familiaz hitz egiten bukatuko dugulako, eta familia delako estatua eta sistema kapitalista sostengatzen dituen instituziorik behinena. Baina haur askorentzat familia ez da leku segurua. Haur horiek badakite, gainera, ahoa zabaltzea familia lehertzea dela. Eta horren ardura pisu astunegia da haur edo nerabe batentzat.

Denon ardura da. Baina zer egin norbere arduratik?

Oso konplikatua da. Uste dut garai hauek horretan pentsatzeko egokiak direla, karga moral hori kentzeko eta gaia plano politiko batetik aztertzeko. Baina hasteko,

abusuak jasan dituztenak eta ez dituztenak maila berean jartzea ez legoke gaizki. Eta bestetik, gaia ohikotasunean kokatzea, eta ez egunkarietako tartekako tituluetan. Save The Children erakundearen arabera, espainiar estatuan lau neskata-tik batek eta zazpi mutiletatik batek jasan dituzte sexu abusuak haurtzaroan edo nerabezaroan. Ohikoak dira, beraz, estatistikaz, eta ohikoak askoren bizitzetan ere: haur askok jasaten dituzte abusuak egunero, gaur bai eta bihar ere bai.

Eta errealtate hori gure harreman moduekin lotzea ezinbestekoa da. Mugak erabakitzeko helduok dugun eta haurrei kentzen diegun botereaz ohartzea. Zergatik eman behar dio bilobak musu aitonari nahi ez duenean? Zuk bi musu eman beharko diozu jasaten ez duzun norbaiti. Baina nahi dugu haurra ere behartuta sentitu dadin? Noraino? Guk konbentzioz egiten ditugu hainbat gauza, baina haurrei haien mugak jartzeko gaitasuna kentzea arriskutsua da. Haurrari esaten zaio nor maite behar duen, nor ez, zer desio behar duen eta zer ez. Eta abusuetara iritsi gabe, haurren gorputzen jabe egiten gara helduok. Helduek jarritako mugak onartzeko hezten ditugu, baina ez dizkiegu erakusten non dauden haiek helduei jar diezazkieketen mugak. ●

Udakoa, kalean!

EUSKARA IKASLEA ZARA? IRAKASLEA?

- **EUSKARAZ IRAKURTZEKO OHITURARIK EZ DUTENENTZAT**
- **BALIAGARRIA EUSKARA IRAKASLEENTZAT**
- **10 ZENBAKI URTEAN**

Urte osoko harpidetza (Hego Euskal Herria eta Espainia) **29€** • aizu.eus